



Ο Ρόλος του Κριτικού Στοχασμού στη Μάθηση και Εκπαίδευση Ενηλίκων

Ενότητα 4: Μετασχηματιστική Μάθηση

Γιώργος Κ. Ζαρίφης

Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής



Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.



Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.





Α. Ο Κριτικός Στοχασμός ως 'Ex Post Facto' Συνθήκη Μάθησης και Ανάπτυξης στους Ενήλικους

Ιδεολογική αφετηρία, εννοιολογική οριοθέτηση και συγκριτική αποτίμηση των προσεγγίσεων που αφορούν στον κριτικό στοχασμό



ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 4^ο

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

**Προϋποθέσεις Μετασχηματισμού της
Ανθρώπινης Εμπειρίας σε Γνώση και ο Ρόλος
των Συναισθημάτων**

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Όπως είδαμε μέχρι τώρα ένα από τα σημαντικά χαρακτηριστικά που καθορίζουν την ανθρώπινη φύση είναι η **νοηματοδότηση** των εμπειριών μας. Για κάποιους οποιαδήποτε εξήγηση που διατυπώνεται από κάποια αυθεντία μπορεί να είναι αρκετή και να γίνεται αποδεκτή χωρίς κριτική σκέψη. Ωστόσο, στις σύγχρονες κοινωνίες **ο άνθρωπος οφείλει να μάθει να παράγει τα δικά του νοήματα και τις δικές του ερμηνείες**, παρά να λειτουργεί σύμφωνα με τις πεποιθήσεις τις ιδέες και τις αντιλήψεις των άλλων.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Απαιτείται λοιπόν μια διαφορετική από την παραδοσιακή και καθιερωμένη εκπαίδευση η οποία θα **επανακαθορίσει** τους στόχους της και θα **κινητοποιήσει** όσους παραιτήθηκαν από το στοχασμό και αποδέχονται χωρίς προβληματισμό μία κατάσταση τόσο σε κοινωνικό όσο και σε προσωπικό επίπεδο. Το ρόλο αυτό καλείται να παίξει η «**μετασχηματιστική μάθηση**».



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Υπάρχουν σημαντικές δυσκολίες ως προς τον ορισμό της μετασχηματιστικής μάθησης για εκείνους που ασχολούνται με τη μάθηση και εκπαίδευση των ενηλίκων. Αυτό συμβαίνει γιατί ο όρος είναι στενά συνδεδεμένος με την ψυχική ανάπτυξη του ατόμου και τις κοινωνικές αλλαγές οι οποίες πρέπει να συντελεστούν σε ένα συγκεκριμένο πολιτιστικό περιβάλλον.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Για τον Mezirow ο **μετασχηματισμός** αφορά σε εκείνη τη **χειραφετητική διαδικασία** κατά την οποία το άτομο αποκτά τόσο κριτική συναίσθηση του τρόπου αλλά και των αιτιών οργάνωσης των ψυχοπολιτισμικών αντιλήψεων οι οποίες επηρεάζουν το πως βλέπουμε τον εαυτό μας και τις σχέσεις μας με τους άλλους, όσο και τη δυνατότητα να αναδιοργανώσει αυτή τη δομημένη κατασκευή για να επιτρέψει μια περισσότερο ολοκληρωμένη θεώρηση της εμπειρίας, ώστε να μπορεί να δράσει πιο αποτελεσματικά με βάση τα νέα δεδομένα που η αναδιοργανωμένη εμπειρία θα δημιουργήσει (**κριτική συνειδητοποίηση**).



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Πρόκειται επομένως για την ουσιαστική *ανατροπή* για την **αποστασιοποίηση** (alienation) από τις δοσμένες απαντήσεις στα προβλήματα και από τις προαποφασισμένες ερμηνείες των εμπειριών μας, καθώς και η **ανίχνευση** των δικών μας ενδιαφερόντων και προθέσεων. Επειδή τα ενδιαφέροντα και οι επιθυμίες μας υπαγορεύονται από τις κοινωνικές νόρμες άλλο αισθανόμαστε πραγματικά και άλλο μας υπαγορεύει η πραγματικότητα στην οποία ζούμε.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Είναι ένα σημαντικό βήμα προς τη συνειδητοποίηση, η συζήτηση με άλλους ανθρώπους και η ανίχνευση κοινών εμπειριών και ενδιαφερόντων, γιατί έτσι μπορεί να ανακαλύψουμε τι άλλο θα μπορούσαμε να θέλουμε ή τι άλλο θα ήταν καλό για μας. Τι θα ήταν ωφέλιμο για μας, είναι κυρίως μια διαδικασία ανάπλασης/ανασκόπησης του παρελθόντος.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Η **αναδρομή** στις προσωπικές εμπειρίες και η συζήτηση κοινών εμπειριών με άλλα άτομα μέσα σε μια ομάδα, είναι σημαντική για τη διαφώτιση των μελών της ομάδας σχετικά με την καταπίεση που υφίστανται. Μέσα από τον **κοινό στοχασμό** οι εμπειρίες αποπροσωποποιούνται και η ζωή μας αποκτά άλλο νόημα.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Στη φάση της συνειδητοποίησης κυριαρχεί η στοχαστική σκέψη που είναι η αναπόληση και η κατανόηση των εμπειριών μας. Η κατανόηση οδηγεί σε νέες ερμηνείες των εμπειριών και σε διαφορετικές πράξεις ή πιθανότητες δράσης. Η συνειδητοποίηση ως αποτέλεσμα της διαδικασίας του κριτικού στοχασμού είναι μια διαδικασία μετασχηματιστικής μάθησης γιατί αλλάζει η δομή και το πλαίσιο της εμπειρίας καθώς και οι παράμετροι που οδηγούν στη δράση.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Η κατάσταση που οδηγεί στην αλλαγή – καθώς βοηθά έναν άνθρωπο, έναν οργανισμό ή μια κοινωνία να ψάξει για νέα νοηματοδότηση στα πράγματα ή στις καταστάσεις που τους απασχολούν– έχει να κάνει με μια **απώλεια** και συνήθως με την απώλεια του νοήματος που προϋπήρχε ή με τον επανακαθορισμό του νοήματος που θεωρείται ξεπερασμένο.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Στο πλαίσιο αυτό ο **Mezirow** διατύπωσε τη θεωρία του για τη **μετασχηματιστική μάθηση** αντλώντας στοιχεία από τη γνωστική ψυχολογία, την ψυχοθεραπεία, την κοινωνιολογία και τη φιλοσοφία. Οι ρίζες της βρίσκονται στον **ανθρωπισμό** και στην **κριτική θεωρία**.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Σκοπός να εξηγήσει πως οι ενήλικοι αντιλαμβάνονται, μαθαίνουν, μετασχηματίζουν την προηγούμενη γνώση τους και εξελίσσονται. Η ιδιαίτερη θέση που δίνεται στην **εμπειρία**, στην **κριτική σκέψη** και στη **ορθολογική ανάλυση** είναι τα τρία στοιχεία στη μετασχηματιστική θεωρία του Mezirow η οποία βασίζεται τόσο στη ψυχαναλυτική θεωρία όσο και στην κριτική κοινωνική θεωρία.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Η **έρευνα** πάνω στην οποία στηρίχθηκε η θεωρία του πραγματοποιήθηκε το **1975** σε **83 γυναίκες** που επέστρεψαν στο πανεπιστήμιο και παρακολούθησαν είκοσι διαφορετικά προγράμματα. Η διαδικασία αυτή χαρακτηρίζεται από τον ίδιο το Mezirow ως **«προσωπικός μετασχηματισμός»** (personal transformation) και περιλάμβανε δέκα φάσεις. Κατά τη διαδικασία αυτή οι εκπαιδευόμενες έπρεπε αρχικά να έρθουν **αντιμέτωπες με ένα δίλημμα που θα τις αποπροσανατόλιζε και θα τις προβλημάτιζε**, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα η προηγούμενη εμπειρία και γνώση τους να γίνει αντικείμενο κριτικής και (ανα)στοχασμού.

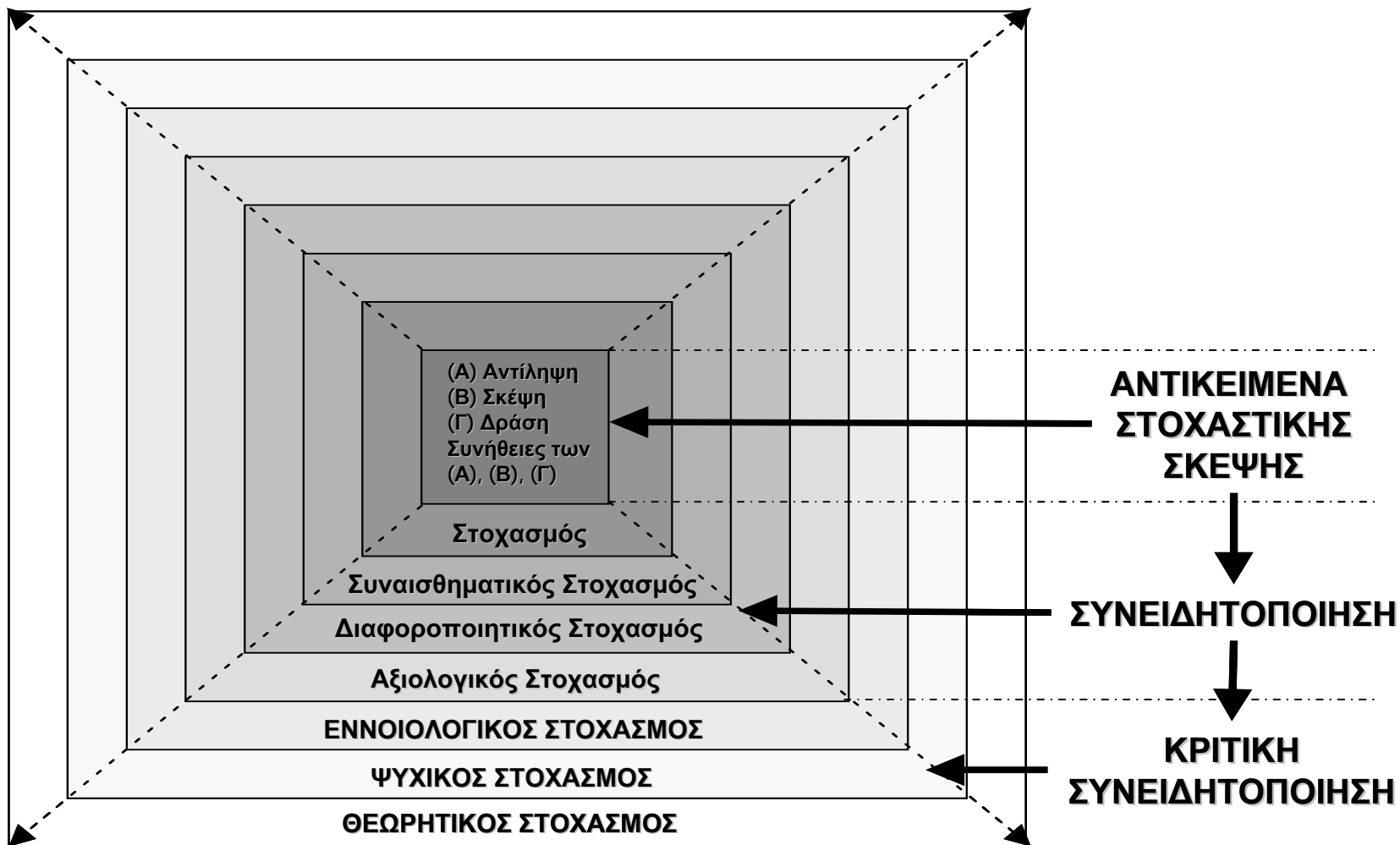


ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Αποτυπώνοντας τη θεώρησή του για το ρόλο του κριτικού στοχασμού στον μετασχηματισμό, ο Mezirow θεωρεί πως ο μετασχηματισμός συνδέεται με την **κριτική συνειδητοποίηση εννοιών, ψυχολογικών αντιλήψεων και πεποιθήσεων, σκέψεων, ιδεών** καθώς και **συνηθειών**, και καταλήγει στη διαμόρφωση ενός πλαισίου γενικού μεν καθοριστικού δε για τη διαμόρφωση μιας κριτικής αντίληψης για τη μάθηση ενηλίκων, βάσει του οποίου διαμορφώνονται οι θεμελιώδεις διαστάσεις του κριτικού στοχασμού.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

ΕΠΙΠΕΔΑ ΚΡΙΤΙΚΟΥ ΣΤΟΧΑΣΜΟΥ

Για τον Mezirow υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα στοχασμού. Έτσι ο *συναισθηματικός στοχασμός* (affective reflectivity), αφορά στο να συνειδητοποιούμε πώς αισθανόμαστε για τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε, σκεπτόμαστε ή δρούμε, ή για τις συνήθειές μας να πράττουμε τοιουτοτρόπως.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Ο *διαφοροποιητικός στοχασμός* (discriminant reflectivity), αφορά στη διαδικασία μέσω της οποίας αποτιμάμε την αποτελεσματικότητα των πεποιθήσεων, αντιλήψεων, πράξεων και συνηθειών, εντοπίζουμε αιτιακές σχέσεις και αναγνωρίζουμε διαφορετικά πλαίσια (contexts) μέσα στα οποία μπορούμε να οριοθετήσουμε μια εμπειρία (π.χ. ένα παιχνίδι, ένα όνειρο, μία μουσική ή θρησκευτική εμπειρία, κλπ.).



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Τέλος ο **αξιολογικός στοχασμός** (judgmental reflectivity) αφορά στη συνειδητοποίηση των αξιολογικών προτάσεων (value judgments) που αποδίδουμε στις πεποιθήσεις, αντιλήψεις, ιδέες και συνήθειές μας, καθώς και στην οριοθέτηση της ποιότητας του περιεχομένου τους (καλές ή κακές, όμορφες ή άσχημες, θετικές ή αρνητικές).



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Η προσέγγιση του Mezirow περιγράφει σε αδρές γραμμές μια διαδικασία μάθησης που είναι **«ορθολογική, αναλυτική, και γνωστική στην οποία είναι έμφυτη η λογική»**. Η μετασχηματιστική μάθηση ωστόσο εξασφαλίζεται μέσα από κάποιες προϋποθέσεις και για να κατανοήσει κάποιος τα νοήματά της και να γίνει εφαρμογή της απαιτείται μια εσωτερική διεργασία παρά θεωρητική γνώση μέσω βιβλίων ή εξωτερικών δομών.



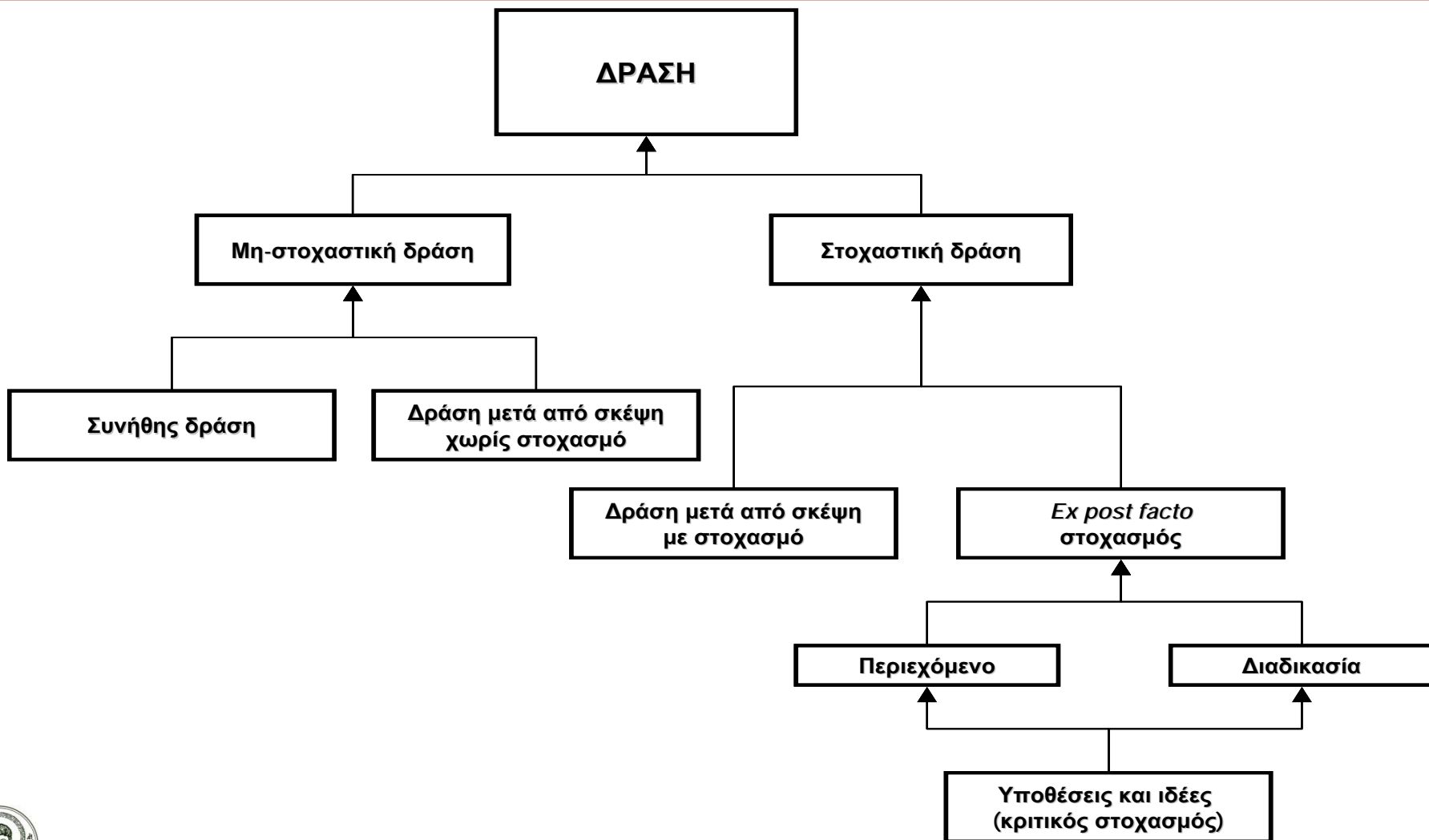
ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Το γενικό συμπέρασμα που μπορούμε πολύ απλά να βγάλουμε από την προσέγγιση του Mezirow στον κριτικό στοχασμό ως συστατικό στοιχείο του μετασχηματισμού της προοπτικής μας, είναι καταρχήν πως η **ικανότητα μας να μπορούμε να συνειδητοποιήσουμε μία συγκεκριμένη αντίληψη, άποψη, νόημα, ιδέα ή συμπεριφορά ή ακόμη και συνήθειες που συνοδεύουν τον τρόπο παρατήρησης, σκέψης ή δράσης μας, αποτελεί από μόνο του είναι μια πράξη στοχασμού (reflectivity).**



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΗ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Η προσέγγιση του Mezirow για τη μετασχηματιστική μάθηση αποτέλεσε ωστόσο και **πεδίο εποικοδομητικής κριτικής**. Οι ενστάσεις πολλών μελετητών αφορούν στην έμφαση που ο Mezirow δίνει στον ορθολογισμό, καθώς οι ίδιοι πιστεύουν πως η μετασχηματιστική μάθηση είναι περισσότερο μια διαδικασία ενστικτώδης, δημιουργική και συναισθηματική.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Αυτή η νέα οπτική της μετασχηματιστικής μάθησης που εμφανίζεται ολοένα και πιο συχνά στη βιβλιογραφία **βασίζεται στην ψυχολογία των συναισθημάτων**. Κύριος εκπρόσωπός της είναι ο Robert Boyd σύμφωνα με τον οποίο η αλλαγή στην προσωπικότητα κάποιου που περιλαμβάνει μια αποφασιστική στάση για τη λύση ενός προσωπικού διλήμματος και την επέκταση της συνειδητοποίησης του έχουν ως αποτέλεσμα πιο σημαντική και ολιστική αλλαγή της προσωπικότητας του.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Η ικανότητα του ανθρώπου να διακρίνει καλύτερα τα πράγματα και να εξετάζει διαφορετικά τα σύμβολα, τις εικόνες και τα αρχέτυπα τον βοηθά να αποκτήσει μια προσωπική οπτική σχετικά με το τι σημαίνει να είσαι άνθρωπος. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει τρεις επιμέρους δραστηριότητες, την **αποδοχή**, την **αναγνώριση** και την **θλίψη** που προέρχεται από την απώλεια.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Η πιο σημαντική όμως φάση της διαδικασίας αυτής σύμφωνα με τον Boyd είναι η τελευταία κατά την οποία παλιά νοήματα ή τρόποι που κάποιος αντιλαμβάνονταν την αλήθεια δεν είναι πλέον αποδεκτά και πρέπει να υιοθετηθούν ή να καθιερωθούν νέα. Ως αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας προκύπτει η ενσωμάτωση παλιών και νέων στοιχείων.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Η μετασχηματιστική μάθηση λοιπόν προκύπτει από τον τρόπο με τον οποίο κάποιος ερμηνεύει την εμπειρία του **τόσο με ορθολογικά κριτήρια**, δηλαδή βλέπει, κρίνει και αποφασίζει, **όσο και με μη ορθολογικά στοιχεία** όπως τα σύμβολα και τα συναισθήματα. Αφορά λοιπόν σε μια διαδικασία που κινείται ανάμεσα στο ορθολογικό και το μη ορθολογικό, όπου εμπλέκονται τα ανθρώπινα συναισθήματα.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Είναι πολύ εύκολο να διαπιστώσει κάποιος την ύπαρξη και την έκφραση συναισθημάτων στην εκπαίδευση των ενηλίκων. **Πολλές φορές εκπαιδευόμενοι είναι τρομοκρατημένοι ή φοβισμένοι μόνο με την ιδέα ότι επιστρέφουν πάλι στο σχολείο.** Οι προηγούμενες εμπειρίες από την εκπαίδευση καθιστούν κάποιες φορές την εκπαίδευση των ενηλίκων συναισθηματικό πεδίο μάχης στο οποίο καλούνται να νικήσουν τις φοβίες τους και την αίσθηση ανεπάρκειας που λαμβάνουν από την κοινωνία.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Σε καμία όμως περίπτωση κάτι τέτοιο δεν ισχύει για όλους τους εκπαιδευόμενους, καθώς άλλοι λαμβάνουν την εμπειρία αυτή ως κάποιο είδος πρόκλησης ή δεύτερης ευκαιρίας. Για το λόγο αυτό μέσα στην ίδια ομάδα υπάρχουν εκπαιδευόμενοι που νιώθουν κατά τη διάρκεια του μαθήματος ενθουσιασμό και ευχαρίστηση, ενώ άλλοι δυσανασχετούν ή αισθάνονται πιεσμένοι. Η στάση και τα συναισθήματα που υιοθετεί ο εκπαιδευόμενος απέναντι στη μάθηση θα παίξουν καθοριστικό ρόλο για την πορεία και την πρόοδό του.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Ο ρόλος των συναισθημάτων λοιπόν κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικός για την επίτευξη της γνώσης. **Τα συναισθήματα μπορούν να αποτελέσουν κίνητρο για συμμετοχή και να οδηγήσουν στη λήψη αποφάσεων.** Αρνητικά συναισθήματα και αρνητικές προηγούμενες εμπειρίες λειτουργούν κατασταλτικά και επιβραδύνουν την μάθηση. Παράλληλα αρνητικά λειτουργούν και οι φοβίες και το άγχος.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Για να ερμηνευτούν (νοηματοδοτηθούν) επομένως τα συναισθήματα και για να κατανοήσουμε ποιοι πραγματικά είμαστε, **δεν αρκεί μια ορθολογιστική και συνειδητή θεώρηση των συναισθημάτων**, γιατί σε μια τέτοια περίπτωση θα ερμηνεύαμε κοινωνικά σύμβολα και την επιρροή που αυτά ασκούν στο εγώ μας.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ

Αν και η μετασχηματιστική μάθηση δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε διαδικασίες (επικοινωνιακές κατά βάση αλλά και χειραφετητικές) που ενισχύονται μέσω της νοηματοδότησης και του κριτικού στοχασμού, φαίνεται πως ο ρόλος των συναισθημάτων στη διαδικασία αυτή αν και προβλέπεται, δεν αναλύεται όσο διεισδυτικά θα περίμενε κάποιος από τον ίδιο τον Mezirow ο οποίος προέβλεψε ωστόσο και αυτή τη διάσταση.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Οι περισσότεροι εκπαιδευτές ενηλίκων τις περισσότερες φορές θεωρούν ότι τα βιώματα και οι εμπειρίες των εκπαιδευομένων και τα συναισθήματα που απορρέουν από αυτά αποτελούν εμπόδια τόσο για την εκπαιδευτική διαδικασία όσο και για τη μάθηση. Για το λόγο αυτό και αποφεύγουν συνειδητά και συστηματικά την εμπλοκή των συναισθημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Το γεγονός αυτό είχε ως συνέπεια τη **δυσaréσκεια των εκπαιδευομένων** καθώς θεωρούν πως οι ανάγκες τους αγνοούνται και οι εμπειρίες τους δε συνδέονται με το πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχουν. Για το λόγο αυτό και **οποιοδήποτε συναισθηματικό ξέσπασμα προκύπτει σε μια αίθουσα διδασκαλίας κατά τη διάρκεια μιας εκπαιδευτικής δραστηριότητας, θεωρείται από τους πιο πολλούς ως παρέκκλιση** από την κανονική ροή του μαθήματος και για το λόγο αυτό θα πρέπει να ελεγχθεί και να καταπνιγεί.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Για όσους ασχολούνται πρακτικά με την εκπαίδευση ενηλίκων, αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός το ότι πολλές φορές το πλαίσιο στο οποίο διεξάγεται μια εκπαιδευτική δραστηριότητα (ανεξάρτητα από τους στόχους της και το ορθολογικό πλαίσιο στο οποίο αυτοί προσδιορίζονται) αφυπνίζει και προκαλεί **συναισθηματικά φορτισμένα εικονικά σχήματα.**



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Τα εικονικά σχήματα δεν ελέγχονται από το «εγώ» και δεν αφορούν σε συνειδητές διαδικασίες αλλά εμφανίζονται αυθόρμητα κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η παρουσία τους στο μαθησιακό πλαίσιο περιλαμβάνει την εμπλοκή της ψυχής, μια βαθιά συναισθηματική και πνευματική σύνδεση μεταξύ του εσωτερικού κόσμου και των εξωτερικών εμπειριών.



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Συνοψίζοντας, ο ενθουσιασμός με τον οποίο οι ενήλικοι ανταποκρίνονται σε προγράμματα εκπαίδευσης στα οποία οι ίδιοι θέτουν τους στόχους και που ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους επιλέγουν τις εργασίες τους, επιβεβαιώνουν την αντίληψη ότι η **αίσθηση ελευθερίας και αυτενέργειας που η μετασχηματιστική μάθηση προϋποθέτει, καθώς και ο καθοδηγητικός ρόλος του εκπαιδευτή τους δίνει «φωνή» και τους βοηθάει να κατανοήσουν βαθύτερα τα στοιχεία τα οποία τους καταπιέζουν καθώς και τη σημασία της χειραφέτησής τους από αυτά.**



ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Τέλος, δε θα πρέπει να παραλειφθεί και η **ώθηση** που η μετασχηματιστική μάθηση δίνει στη **φαντασία** για αυτό που παλαιότερα δεν ήταν αντικείμενο σκέψης. **Πράγματα και ιδέες που θεωρούνταν ουτοπικά αποκτούν σχήμα και νόημα.** Επομένως δεν θα ήταν υπερβολή να υποστηρίξει κάποιος πως η μετασχηματιστική μάθηση μπορεί υπό τις κατάλληλες συνθήκες να λειτουργήσει ως θεραπευτικό μέσο προκειμένου να αμβλυνθούν ψυχικά ή συναισθηματικά πλήγματα.

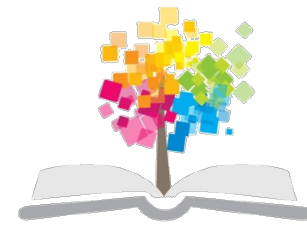




ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

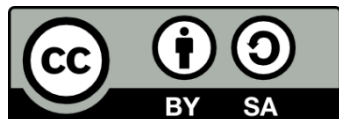
**ΑΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΟΥΜΕ ΜΙΑ ΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΗ
ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ**

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ



Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Χριστίνα Πάσχου
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013-2014



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ